

Autopoética

"Agora mesmo, de taberneiro en Noia, como François Villon, escribirei de vez en cando algún poema. Pero como ves non son un poeta de oficio nin oficial. Son sempre o que chega tarde e dalgún xeito quere facer a súa sementeira e a súa colleita cun esforzo que a outros lles vén máis mainiño polo tempo e a paciencia. Eu non teño nin unha cousa nin outra. Son a grandeza e a miseria da poesía. Un francotirador da fermosura." (''Introducción'' a *O tempo no espello*, 1982).

* Antón Avilés Vinagre naceu en Taramancos (Noia) no ano 1935. Leccións telúricas da avoa eterna e cósmica. A Terra, a Fala, os paxaros e o Mar. Despois, uns poucos anos de bacharelato en Noia e Escola Náutica na Coruña. Fai como que estudia. Propiamente, comeza os preparativos do periplo de Odiseo e dunha biografía case surrealista da man dun bo mestre, o pintor Urbano Lugrís, "a miña Universidade". Algo de bohemia coruñesa ata o ano 60. Bufarda en "La Flor Noiesa", con patroa das de antes, un holandés escultor (Jan Joosen), que deixou o seu rastro na portada da igrexa de San Xosé, e un ruso políglota empeñado en Tagore (Alexis Vivicov Mardivinoff). Pero Urbano Lugrís sempre no fondo e D. Uxío Carré Alvarellos a repasar a lección do que fora a cultura galega antes daquel ambiente abafante e sórdido da posguerra. Toda unha cátedra. Avilés coñece na Coruña, onde ensaia os seus primeiros versos, a Manuel María, Reimundo Patiño, Alexandre Criebeiro, que lle engada a moza, e Uxío Novoneyra, mentres os poetas das Festas Minervais, na Compostela universitaria, alquilan os smokings e van retomando o ffo literario legado polos seus maiores.

No 1960 hai un paquete con libros prohibidos que chega do Neiras Vilas de Buenos Aires. Aconsellado por un policía amigo, escritor el de novelas western baixo o pseudónimo de Alf Manz, decide iniciar o camiño de Ulises. Superconstelation, Bogotá, nove dólares e vinte anos percorrendo selvas e altiplanos, a América enorme do leopardo e a dentellada humana dun vivir a proba de todo. Unha india, Ana Soffa Baquero Céspedes, case un hendecasilabo, amósalle a beleza do Cauca e ten con ela tres fillos. Dez anos sen se saber nada del en Galicia. Pero Salvador García Bodaño recibe unha fermosa carta, longa, trágica e nacionalista, e Avilés de Taramancos convértese case nun mito para algunha mocidade do 68.

No ano 1980 é a volta do fuxido-emigrante. Propiamente, "O regreso de Ulises", como el di. Dende entón, Avilés de Taramancos rexenta unha taberna medieval no centro da vila de Noia. Alí arriban aínda por veces piratas caribeños, valentóns e ruidosos, que non apagan a voz do poeta, entre unha de calamares, veñan para acó outras cañas e hoxe non se fía, mañá si.

A súa produción poética comezou con *As moradias do vento*, no ano 1954. Despois viñeron: *A frauta e o garamelo* (1959), publicado por suscripción popular; *O tempo no espello* (1982), *Cantos caucanos* (1985), Premio Nacional da Crítica, e *Nova crónica de Indias* (relatos, 1989). Agora mesmo ten no prelo outro libro de poemas, *As torres no ar*.

Obra inmisericorde

I

Non lle deas de beber ao sedento: a súa sede é
pozo que non ten fondo, ferida que non couta
con auga, só con lume. Nunca deixes
a boca do teu cántaro na boca esfameada.

Vén de tan longa xeira de arrebol que o seu sangue
reloce coma o ferro no burbullón do canto. Vén
da batalla inmensa dos días, noitarego no seu ollar e
traslúcido -seixo a brillar nos ósos- da súa propia
labarada. Inmerso vén na sede non no pranto.

Se finxe a bágoa e por beberse enteiro, por beberse
no propio desespero; ¡non te achegues! espida como vas
baixo do manto da humildade e da dádiva, non convoques
o seu clamor de séculos oulando, a súa anguria
furando a cerne dura do desterro. Non.

A gravidade oculta da túa man non debe
abillar a frescura: é como darlle mel ao can doente.
A traveso dos séculos, das horas, a traveso do tempo
nunca deas de beber ao sedento. A súa ansia
-esa catarse para fundir astros- vén da hecatombe
e brúa nos camiños.

Deixa o teu corpo nu a outras seituras.

II

Na noite en que aparece o peregrino fecha as portas, meu ben,
que anda ardoroso. Non é antigo romeiro, agora é excursionista
que vén tentar a túa fermosura. En auto-stop vén o cabrón:
¡collédeo! Se en noite de luar ves unha sombra
non é o peregrino a quen socorras, é o lubicán
que anda tras do froito maduro do teu ventre. Non te asomes
que outros eran os tempos e os camiños

e outros santos varóns que floreceran

na vía láctea a fornecer estrelas. Non é un caxado, non,
é un membro impuro que sobresaé da súa faltriqueira.

Urxido polo Consello de Redacción do *Boletín Galego de Literatura*, Avilés de Taramancos escribiu en tempo record os poemas que agora saen á luz por primeira vez e que forman parte dun proxecto máis longo que el rematará cando lle volvan á memoria tódalas *Obras de Misericordia* que ensinaba o Catecismo do Padre Astete.

Non abras ao pastor que vén o lobo.

¡Non lle deas pousada ao peregrino!

III

¿Como hei vestirte, espida miña, como hei
de arroupar tantas rosas? Corpo espido,
cristal evanescente: A púrpura da neve,
esa ardentía.

Transgrede o amor o límite e non sei
que seda sobre seda poñerei.

IV

Non enterrar os mortos. Esta terra non é
un código incivil de enterramentos, lápidas, baldaquinos.
Esta terra non é. Non é cinza o que temos,
é fornalla de arrequencer os corpos para a vida.

Baixo das oliveiras e dos freixos, nas raiceiras do souto
non van mortos, é un coro estrepitoso que se abre
nas fontenlas dos eidos, nos tremos, nos vulcáns
se os houber. Se pos a pedra do mural da casa
vas pondo a carne mineral doutrora. Se pos
o xabre por mallar na eira pos unha fronte pálida,
un sorriso, pos unha pel na néboa doutro tempo.
¡Están tanto connosco! Están feridos do óxido
da vella coitelada que a morte lle ofrendou, mais iluminan
o único camiño que nos queda.

¿En que se asenta o pan senón nos dedos
que se luíron de espallar semente? O saibo vén
dos corpos que se aniñan no corazón da terra.

Coma un froito. O zume que desprende o chuchamel
vé dos labios da noiva amortallada. Tan viva
no seu perfume cada primavera. Nesta terra non hai
mortos como nas outras. Tan só hai devanceiros
xente que nos percorre o tecido das veas,
que se asoman no xesto, e perfiguran a nosa face
nun lizgairo carís do que eles foron, nun lizgairo
modo de andar quezais. Todos se deitan

con un amor tan grande nas entrañas
para facer o firme desta terra. Con eles vai o cántico,
a palabra labrada vén do fondo onde eles aran, cantan,
labourean nesa restreva eterna que soergue
as cúpulas da patria sempre viva.

V

“Camión Don Sancho...”

¿E se o corazón cautivo
non se quer descautivar?

¿Se é de estar preso que vivo?

Cando as cadeas son lazos
o cantar é outro cantar.

¡Non me libres dos teus brazos!

VI

“Non des esquecemento
da inxuria ao rudo encono...”

Olo por olo, pobo meu, é hora
de vingar as afrentas que nos deron
e as que nos fan os sátrapas de agora:
os que nos perden e os que nos perderon.

Tantas feridas de aguzada espora
que nas nosas costelas floreceron
é tempo de saldar; se non o fora
démoslle ao tempo o fel que nos verqueron.

Dente por dente, pobo meu, non poñas
a outra meixela á man que che fustiga,
que se ofrece pan danos ponzoñas.

Que está tanto a medrar caste inimiga,
piollos do teu ser, pestes, carroñas,
que en vez de perdoar, ¡morde, castiga!

VII

Ensina ao que non sabe o que tén que saber.
A mente deturpada por séculos na ausencia, o corazón
que debilmente dá o sinal preciso, o rumbo extraviado
o ir trocando nas células a raíz da memoria
e a penas coñeces o perfil da saudade
para sermos nós mesmos. Foron borrando a marca
prístina do que somos: Galiza, esa andadura
na néboa do destino. Acaso a nai carpindo
nos cons, nos promontorios, nas fisterras por sempre
e non se ouve o badalar da súa voz, o espanto
dediante do naufraxio total do universo.

Ensina ao que non sabe a amar desde a entretea
a cicatriz candente da terra violada,
o mar infindo, o canto da laberca. O canto rude
dos que traballan de mañá nos campos
inocentes e firmes na súa identidade. As palabras,
os símbolos, os acontecementos: Ese selo de ferro
que imprime un signo íntimo para ser ecuménico.

O viño e o sal da terra que nos aviva o sangue,
a arxila que conforma o corpo no decurso das idades.
O leite xerminal. Terra labrada.

Ensina ao que non sabe que somos unha sombra
repetida no tempo...

VIII

Balada do cárcere do Meco

Porque o ceo enteiro está coberto de ollos,
porque infinitamente espreitan
a túa soedade, meu soñador, meu triste
compañeiro de soños.

¡Como alumea a túa nudez
a nosa esperanza! Andamos
na voraxe do tempo, e todo
todo llo debemos á túa inocencia.
Por iso estás crucificado:
para sermos salvos. Para que
da patria fique aínda
o vagalume aceso do teu amor. Por iso.

Todo está aí contigo como nun facho ardendo,
está a ilímite extensión onde a palabra é certa,
cada significado é preciso, ninguén altera
a orde dos sentimentos. Porque ti es puro
un mundo harmonioso medra do teu amor,
ardemos sen consumirnos
na túa amizade, no teu valor, na túa loita.

Eu son o que quixera bicar a túa man agrilloada
e ando temeroso de dicir o teu nome.

Son cada vez ninguén
e ti a redimirme...

Somente ti vas diante
portador da bandeira.

¿Quen é o prisioneiro
que precisa a visita?

Antón Avilés de Taramancos
Febreiro, 19-21, 1990